

Nieuwe gegevens over de Hamster (*Cricetus cricetus* L.) in Midden- en Zuid-Limburg

E. Pelzers

Inleiding

Omdat er geen recente en volledige gegevens over de Hamster (*Cricetus cricetus* L.) bekend waren, werd in 1981 een systematisch onderzoek naar dit zoogdier in Midden-Limburg opgezet. De resultaten van dit onderzoek werden reeds eerder gepubliceerd (Lenders & Pelzers 1982).

In de zomer en het najaar van 1982 werd op diverse plaatsen in Midden- en Zuid-Limburg de Hamster geïnventariseerd. Dit artikel bevat de gegevens van de laatste inventarisatie. Ook zijn er enkele kanttekeningen over de bedreigingen van het biotoop van de Hamster geplaatst.

Werkwijze

De aanwezigheid van Hamsters in een gebied kan op vele manieren worden vastgesteld. Voor een systematische inventarisatie komt alleen het tellen van de burchten in aanmerking. De burchten komen vooral voor op akkers met voedingsgewassen. Na het oogsten in juli worden ze zichtbaar, door een opvallende hoop die uitgegraven is en enkele ka-

rakteristieke schuine en loodrechte pijpen (zie foto hieronder).

Naast het tellen van het aantal burchten, werd ook informatie verkregen door gesprekken met boeren, jagers en anderen.

Kaartje 1 toont aan rond welke plaatsen er in Midden-Limburg en Zuid-Limburg in 1982 onderzoek is verricht.

Resultaten

1 Koningsbosch — Spaanshuisken

In 1981 was rond Koningsbosch-Spaanshuisken een redelijke grote populatie vastgesteld;

De 'schuine' ingang van een hamsterburcht en een uitgegraven hoop aarde.
Naar kleurenfoto: E. Pelzers.

er werden toen 26 burchten gevonden (Pelzers 1982).

In 1982 werden in het zelfde gebied 19 burchten geteld, alle gelegen in tarwe-, gerst- en havervelden.

Rond de Dr. Felsweg en Prinsenbaan zijn geen burchten gevonden in de grasvelden. Dit waren het jaar tevoren nog graanakkers, waarin nog een aanzienlijke hoeveelheid burchten voorkwamen. Het ontbreken van burchten bevestigd de stelling dat bij omzetting van bouwland in weideland de Hamster verdwijnt (Van Mourik 1962).

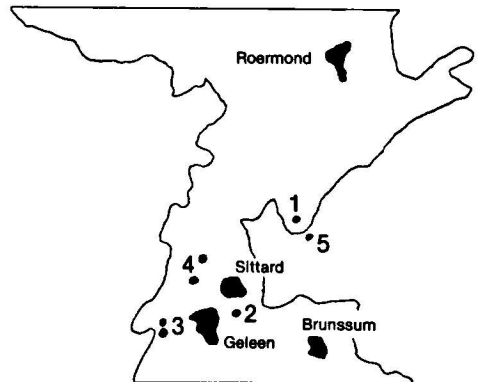
De populatie rond Koningsbosch-Spaanshuisken is waarschijnlijk een uitloper van een mogelijk nog grotere populatie Hamsters in Duitsland rond Havert en Saeffelen (Zelfkant). Hier trof ik enkele burchten aan bij een orientatie; bovendien maakte mij enkele boeren duidelijk dat ze met regelmaat hamsterburchten zagen. Van Mourik & Glas (1962) meldten reeds het voorkomen van Hamsters in de Zelfkantgemeente, dat vlak voor hun onderzoek nog bij Nederland behoorde.

2 Munstergeleen

Rond dit dorp werden in 1981 negen burchten gevonden (Pelzers 1982). In 1982 zijn er elf burchten geteld, alle gelegen in rogge- en tarwevelden. In de maisakkers werden, evenals bij Koningsbosch-Spaanshuisken geen

Foto boven:
Overzicht van een typisch hamsterbiotoop, een heuvelachtig gebied met lössgrond. Het zijn pas geoogste graanakkers in de omgeving van Sittard.

Foto rechts:
'Schuine' ingang van een burcht. Op de uitgegraven hoop aarde liggen door de Hamster aangevreten tarwe-aren.
Naar kleurenfoto's: E. Pelzers.

Kaart 1: De genummerde plaatsen geven aan waar de inventarisatie-onderzoeken plaatsvonden.

1 = Koningsbosch-Spaanshuisken	4 = Einighausen-Guttacoven
2 = Munstergeleen	5 = Saeffelen (Duitsland)
3 = Stein-Elsloo	

burchten gevonden. Het ziet er naar uit dat de Hamster maisvelden voor vestiging liever vermijdt. Helemaal sluitend kan deze stelling nog niet gemaakt worden, daarvoor is er te weinig onderzoek gedaan.

De maisteelt neemt in Nederland sterk toe, vooral op de zandgronden. Echter ook op de

löss- en leemgronden verschijnen steeds meer maispercelen. Hamsters komen vooral op lössgronden voor, die door hun vaste samenstelling geschikt zijn voor de bouw van burchten. De toename van mais, ten koste van de traditionele granen, op de lössgronden kan een bedreiging gaan vormen voor de woonmogelijkheden van de Hamster.

3 Stein-Elsloo

Gedurende een aantal vooroorlogse jaren keerde de gemeente Stein premies uit voor dode Hamsters, omdat deze dieren gevreesd werden voor hun 'vraatzucht' (Husson 1949). Na deze periode kwamen nauwelijks nog veldmeldingen van Hamsters uit deze gemeente.

Tijdens een veldoriëntatie bleken enkele boeren de Hamster met regelmaat nog waar te nemen. Er werd zelfs een Hamster midden in het dorp op een schoolplein gevonden!

In 1982 werden veertien burchten gevonden tussen Elsloo en Stein. De burchten lagen in rogge- en tarwevelden. Eén burcht lag in een veld begroeid met peen. Vermoedelijk is deze populatie omvangrijker; omdat een groot aantal graanakkers niet kon worden onderzocht, doordat ze bij bezoek reeds omgeploegd waren. De burchten kunnen dan niet meer als zodanig herkend worden.

4 Einighausen-Guttecoven

In het onderzoek van 1981 werden hier geen burchten gevonden (Pelzers 1982). Vroegere onderzoekers hadden hier wel burchten gevonden (Van Mourik & Glas 1962). De conclusie werd toen getrokken dat de populatie Hamsters rond Einighausen-Guttecoven hoogstwaarschijnlijk verdwenen was.

Er is echter nog een waarneming gedaan in deze buurt in 1980 (mondelijke mededeling P. Willems, Geulle).

Besluit

De discussie met betrekking tot de bedreiging van het biotoop van de Hamster is nog in vol-

le gang. Een van de controverses hierin is de onduidelijke rol van de maisteelt. Lenders & Pelzers (1982) vermoeden dat de maisteelt een gunstige invloed heeft op de voedselsituatie van de Hamster. Nadelig zou dit echter kunnen zijn voor de woonsituatie. Door gebruik van drijfmest moeten de Hamsters vaak hun burcht verlaten. Lenders & Pelzers (1982): 'Alleen bij de maisoogst worden zwaardere machines gebruikt en kan een dusdanige bodemverdichting optreden dat de hamsterholen ingedrukt en de dieren verpletterd worden'. De mais is pas laat in het seizoen volgroeid. Vooral in de maanden mei en juni, wanneer de maisplanten nog klein zijn, is de bodem op maisvelden relatief onbedekt. Dit kan een rol spelen bij het (niet) voorkomen van Hamsters in maisvelden. Ze zoeken liever de beschutte tarwe- en gerstevelden op.

■ E. Pelzers, Voorstadslaan 165, 6541 SM Nijmegen.

LITTERATUUR:

Husson, A.M. (1949): Over het voorkomen van de hamster, *Cricetus cricetus* (L.), in Nederland. Publicaties van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg 2 : 13-54.

Lenders, A. & E. Pelzers (1982): Het voorkomen van de hamster, *Cricetus cricetus* (L.) aan de noordgrens van zijn verspreidingsgebied in Nederland. Lutra 25 (2) : 69-80.

Mourik, W.R. van (1962): De hamster, *Cricetus cricetus* (L.) in Nederland. Rapport RIVON 1-61.

Mourik, W.R. van & P. Glas (1962): De hamster, *Cricetus cricetus* (L.) in Nederland. Rapport RIVON 1-83.

Pelzers, E. (1982): De verspreiding van de hamster (*Cricetus cricetus* L.) in Midden-Limburg. Invenit 1 : 1-31.